

Riskinarviointimenetelmät lastensuojelun päätöksenteon tukena

Outi Sinisalo

Kirjallinen lopputyö

Oikeuspsykologian erikoistumiskoulutus 2023–2025

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Lapsen kaltoinkohtelu.....	8
Tutkimusmenetelmä ja aineisto	10
Kirjallisuuskatsaus	11
Riskinarvioinnin orientaatiot ja kehittyminen lastensuojelussa.....	12
Strukturoidut tiedonkeruu- ja arviointimenetelmät kansainvälisesti	17
Strukturoidut tiedonkeruu- ja arviointimenetelmät Suomessa	19
Johtopäätökset ja pohdinta	23
Lähteet	32

Johdanto

Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston Sosnetin määritelmässä (2003) todetaan, että "Sosiaalityö on yksilöiden, perheiden, ryhmien ja yhteisöjen sosiaalisten ongelmien tilannearviointiin ja ratkaisuprosesseihin perustuvaa kokonaisvaltaista muutostyötä, joka tukee ihmisten selviytymistä." Sosiaalityöntekijä toimii siis yksilön ja yhteiskunnan, tuen ja kontrollin sekä vallan ja vastuun välimaastossa. Sosiaalityöntekijän rooli on kuitenkin asiakassuhteessa lopulta institutionaalinen, mikä tekee tehtävän suorittamisesta erityisen haastavaa. Lastensuojelu puuttuu julkisena järjestelmänä vanhempien ja lasten välisiin, yksityisinä pidettyihin suhteisiin. Tarja Pösö nimittää tätä kohtaa institutionaaliseksi rajaksi. Tällöin ihmisten henkilökohtaisesta elämästä tulee tavalla tai toisella instituution toiminnan kohde (Pösö, 2010). Institutionaalinen raja on Pösön mukaan siellä, missä tehdään asiakkuutta koskevia päätöksiä. Pösön mukaan on tärkeää tunnistaa, että raja on erittäin kompleksinen, monen tekijän tulos ja tapauskohtainen arvio. Lasten ja perheiden ongelmat ovat usein monien eri ongelmien kimppu: ei niinkään moniongelmaisuutta lukumäärällisesti, vaan monien ongelmien yhteen kietoutumista. Lastensuojelua koskeva tieto muodostuu vahvasti asiakassuhteessa. Asiakkaansa tunteva työntekijä tietää asioiden taustoja, kehityskulkuja, konteksteja, sosiaalisen verkoston ja eri toimijoiden ominaisuuksia ja pyrkimyksiä. Tieto muuttuu asiakassuhteen aikana, koska asiat muuttuvat ja eri elämänvaiheissa nousee esille erilaisia asioita (Pösö, 2010, 327–331).

Työskennellessäni aiemmin sosiaalityöntekijänä lastensuojelussa, olen joutunut tekemään virkavastuuta toteuttaessani päätöksiä, joilla on ollut hyvin suuria ja kauaskantoisia vaikutuksia yksittäisten lasten ja perheiden elämiin. Lapsen erottaminen vanhemmistaan esimerkiksi kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton keinoin, on yksi merkittävimpiä julkisen vallan käyttämisen muotoja, vaikka se lapsen tilanteen arvioimiseksi tai turvaamiseksi olisikin

välttämätöntä. Lapsen huostaanotosta, sijaishuoltoon sijoittamisesta ja kiireellisestä sijoituksesta säädetään Suomessa vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa (LsL 417/2007), joka on yksi sosiaalihuollon erityislaki. Lastensuojelun lainsäädäntöön liittyvien eroavuuksien ohella eri maiden päätöksentekojärjestelmät eroavat toisistaan myös sen suhteen, kenellä tai millä taholla on oikeus käyttää asiassa päätösvaltaa ja millaisin menettelyin. Eri maiden välillä on vaihtelua esimerkiksi kiireellisen sijoituksen enimmäiskestossa sekä ajassa, missä oikeuden tai muun hallintoelimen tulee vahvistaa lastensuojeluviranomaisen tekemä päätös (Huhtanen, 2025). Suomalainen kiireellisen sijoituksen päätöksenteko näyttää poikkeavan merkittävästi monen muun maan käytännöistä. Useissa maissa oikeus tekee kiireelliseen sijoitukseen verrattavissa olevan päätöksen sosiaalityöntekijän esityksen pohjalta, mutta Suomessa kiireellisen sijoituksen päätöksenteko on yhden sosiaalityöntekijän vastuulla (Lamponen, 2022, 17). Aaltio ym (2024). viittaavat artikkelissaan Berrickin ym. 2015 tutkimukseen, jossa tuodaan esille, että vertailevan tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijöillä on suomalaisessa lastensuojelujärjestelmässä laajempi harkintavalta kuin kollegoillaan Englannissa, Norjassa ja Yhdysvalloissa. Vaikka julkisen vallan käyttäminen on laissa säädettyä ja valvottua toimintaa, sisältyy lastensuojelun päätöksenteon prosesseihin erityisesti kiireellisen sijoituksen tilanteissa, kuten muissakin arviointi- ja päätöksentilanteissa myös oman kokemuksen mukaan paljon yksittäisen viranomaisen tekemää harkintaa ja tulkintaa lapsen ja perheen tilanteesta sekä tarvittavista tukitoimista.

Riskinarviointi ja päätöksenteko kietoutuvat lastensuojelun kontekstissa tiiviisti toisiinsa. Vastentahtoiisiin ja yksilön näkökulmasta perusoikeuksia horjuttaviin päätöksiin, kuten lapsen sijoittamiseen kodin ulkopuolelle, päädytään usein tilanteissa, joissa arviointityötä leimaavat esimerkiksi kiire, epävarmuus ja tiedon puuttuminen. Myös

sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaiset tekijät (esimerkiksi arvot) tai työntekijän ja asiakkaan välinen suhde (esimerkiksi vuorovaikutuksen haasteet tai asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen kiintymys) vaikuttavat siihen, millaiseksi arviointi- ja päätöksentekoprosessi muotoutuu. Näkemykseni mukaan erityisesti pitkäaikaisissa asiakassuhteissa, joissa ”asiakkaan tarinaa” on rakennettu yhteisesti mahdollisesti vuosien ajan, riskit työntekijän ajatusvääristymille ja kyvyille tarkastella lapsen ja perheen tilannetta, sekä tehdä päätöksiä objektiivisesti kasvavat merkittävästi. Toisaalta omat riskinsä liittyvät myös lyhyisiin tai jatkuvien työntekijävaihdosten alaisiin asiakassuhteisiin, joissa päätöksiä joudutaan tekemään hyvin vähäisillä, jopa olemattomilla, ja/tai toisen työntekijän tulkintaan perustuvilla tiedoilla.

Lapseen kohdistuvaa väkivaltaa ja väkivaltaepäilyjä kohdataan osana useiden eri palvelujen toimintaa. Lasten- ja nuorten oikeuspsykiatrian/-psykiatrian yksiköissä työ on väkivaltaerityistä: kaikki tehtävä työ kytkeytyy tavalla tai toisella lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyviin kysymyksiin ja yksiköiden moniammatillinen henkilöstö on koulutettu erityisesti väkivaltailmiön ymmärtämiseen ja -epäilyjen selvittämiseen (Laajasalo, 2023, 4). Nykyisessä työssäni HUS lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian yksikön sosiaalityöntekijänä olen päässyt tarkastelemaan lastensuojelun toimintaa lasten ja perheiden asioissa lapseen kohdistuvan rikosepäilyn tutkinnan aikana. Tilanteissa, joissa Pösöön (2010) viitaten, yksityisen ja julkisen rajat rikkoutuvat. Yksikkömme rooli tietoa keräävänä ja hypoteesiajattelun periaatteita toteuttavana tahona, on herkistänyt minut pohtimaan lastensuojelun arviointi- ja päätöksenteko prosesseja aiempaa kriittisemmin. Nykyisessä työssäni rikosepäilyn kohteena olevien lasten taustatiedot kootaan systemaattisesti hypoteesityöskentelyn ja lapsen tutkimusnäyttöön perustuvan haastattelun toteuttamisen tueksi, jotta rikosepäilyn selvittäminen asianosaisten ja eri viranomaisten välillä (syyttäjät,

poliisi, oikeuspsykologian yksikkö, lastensuojelu) voitaisiin toteuttaa mahdollisimman laadukkaasti ja objektiivisesti.

Tehtyäni pian noin kymmenen vuoden ajan tiiviisti töitä lastensuojeluasiakirjoista kerättävien taustatietojen parissa, käytännön työstä kumpuavan havaintoni mukaan sosiaalityöntekijät saattavat päätyä vaihteleviin tulkintoihin ja päätöksiin lapsen suojelun tarpeesta suhteellisen samoilla taustatiedoilla sekä yleisesti että erityisesti silloin, kun on kyse pieneen lapseen kohdistuvasta kaltoinkohteluepäilystä. Huoli kaltoinkohtelusta saattaa joskus johtaa lapsen kiireelliseen sijoitukseen, kun taas toisinaan lapsen tilanteen arvioimista ja tukemista jatketaan avohuollon tukitoimin. Joissakin tilanteissa, kaltoinkohteluepäilystä huolimatta, päädytään siihen, ettei edes lastensuojelun palveluntarpeen arviolle ja perhetilanteen tarkemmalle selvittelylle nähdä tarvetta. Asiakkuuden kriteerit ja rajat eri palveluiden välillä saattavat vaihdella hyvinvointialueiden välillä tai jopa niiden sisällä, vaikka lastensuojelun tarvetta määrittää lopulta valtakunnallisesti sama lainsäädäntö ja samat edellytykset. Myös arvioinnin tekemisen tavat vaikuttavat olevan vaihtelevia tai näyttäytyvät dokumentoinnin perusteella strukturoimattomina. Kyse voi olla arviointimenetelmien puutteesta tai kirjaamiskäytäntöihin liittyvistä tekijöistä, kuten tottumattomuudesta kirjata arviointi- ja päätöksentekoprosessiin vaikuttaneita tekijöitä johdonmukaisesti auki.

Perheiden tilanteet, aivan kuten sosiaalityöntekijöiden tekemät arviot lapsen olosuhteista ja suojelun tarpeesta, ovat aina yksilökohtaisia, eikä havaintojeni perusteella tule tehdä yleistyksiä. Jo aiemmin lastensuojelun viranomaisena toimiessani kaipasin juridisten määrittelyjen rinnalle tutkimustietoon perustuvia konkreettisia menetelmiä tekemieni arviointien ja päätöksien tueksi, ja nykyisessä työssäni tehdyt havainnot tukevat käsitystä menetelmien puutteellisuudesta ja kehitystarpeista. Lopputyöni kautta, koen tärkeäksi herättää keskustelua lastensuojelun arvioinnin ja päätöksenteon tasalaatuisuudesta, lain

tulkinallisuudesta ja tilanteen eettisyydestä asiakkaan näkökulma ja toisaalta myös sosiaalityöntekijän oikeusturva huomioiden, erityisesti lapsen kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja suojelun tarpeen arviointiin liittyvissä kysymyksissä.

Lapsen suojeluntarpeen arviointi kaltoinkohteluepäilyissä edellyttää väkivallan muotojen tunnistamista, mikä on jo itsessään haastavaa ilmiön moninaisuuden takia. Henkinen väkivalta ja laiminlyönti ovat yleisiä, mutta myös ammattilaisille fyysistä kaltoinkohtelua heikommin tunnistettavissa olevia väkivallan muotoja. Lastensuojeluun kohdistuvat vaateet väkivallan tunnistamiseksi ja riskien arvioimiseksi ovat korkealla ja sosiaalityöntekijöiden tekemään työhön kohdistuu Suomessa ajankohtaisesti valtavaa yhteiskunnallista ja julkista painetta sekä kritiikkiä. Laadukas riskienarviointi lastensuojelussa vaatii toteutuakseen muun muassa erityisosaamista, menetelmällistä kehittämistä sekä aikaa ja resursseja, jotka jo itsessään ovat julkisen sektorin palvelujärjestelmään liittyviä rakenteellisia haasteita.

Joukko lastensuojelun avohuollon sosiaalityöntekijöitä osallistui vuonna 2022 Barnahus-hankkeen toimesta järjestettyyn Lapset ja väkivalta -lisäkoulutukseen, johon myös yksikkömme osallistui työnohjausta järjestävänä tahona. Koulutuksen tavoitteena oli vastata sosiaalityöntekijöiden tiedontarpeisiin ja tuoda tutkimustietoa ja tutkimusnäytön kautta toimiviksi todettuja menetelmiä muun sosiaalityön tekemisen ja siellä käytettävän tiedon rinnalle ja tueksi, jotta väkivaltaa kokeneiden lasten tilanteisiin tehtävät interventiot olisivat tasalaatuisempia ja vaikuttavampia (Ståhlberg, 2022, 22–23). Analyysi pilottikoulutuksen kokemuksista ja osaamistarpeista vahvistaa (joskin pienellä otannallaan) käsitystä siitä, että lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijöiden tunnistamisessa tarvitaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tietopohjan vahvistamista sekä konkreettisten näyttöön perustuvien menetelmien viemistä kentälle ja sosiaalityön koulutukseen.

Lastensuojelun ja lapsen kaltoinkohtelun riskinarviointiin liittyvää vaikuttavuustutkimusta on tehty kansainvälisesti enemmän. Suomessa aiheeseen liittyvää tutkimusta ei ole tehty juuri lainkaan, vaikka yleisesti keskustelua lastensuojelun vaikuttavuudesta ja sen arvioinnin tarpeista ja haasteista on viime vuosina käyty yhä enemmän myös Suomessa (mm. Aaltio & Eriksson, 2023; Aaltio & Isokuortti, 2024).

Lapsen kaltoinkohtelu

Lapsen kaltoinkohtelu ja lapseen kohdistuva väkivalta ovat osittain päällekkäisiä termejä (Korpilahti ym., 2019). Tässä lopputyössä kaltoinkohtelu ymmärretään laajempänä käsitteenä, joka kattaa erilaiset tavat vahingoittaa lapsen fyysistä ja psyykkistä terveyttä ja koskemattomuutta, hyvinvointia, kehitystä tai turvallisuutta. Lapsen kaltoinkohtelu on globaalisti tunnistettu vakava ilmiö, jonka luonne ja esiintyvyys vaihtelevat ajan, kulttuurien ja ympäristöjen välillä. Niin ikään kaltoinkohtelun ja lapseen kohdistuvan väkivallan määritelmät vaihtelevat tutkimuksista, kansainvälisistä sopimuksista ja -suosituksista riippuen, ja lapsiin kohdistuvan väkivallan esiintyvyys sekä ilmiön tunnistamiseen liittyvät haasteet heijastavat yleisesti yhteiskunnassa sekä asenteissa tapahtuvia muutoksia. Kaltoinkohteluna voidaan pitää lapsen fyysisistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa sekä muulla tavoin ilmenevää laiminlyöntiä. Lapsiin kohdistuvia kaltoinkohtelun muotoja ovat myös lapseen kohdistuva taloudellinen, uskonnollinen ja digitaalinen väkivalta, jotka ovat henkisen väkivallan ohella kaltoinkohtelun vaikeammin tunnistettavissa olevia muotoja.

Lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelu- ja väkivaltakokemusten tilastoiminen tai ilmiöön liittyvän kehityskulun seuraaminen yhteiskunnassa ei ole yksiselitteistä. Tulkinnot ilmiön esiintyvyydestä vaihtelevat osin sen mukaan, mistä tietolähteestä ja mistä näkökulmasta tietoa alaikäisiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta tai väkivallasta on kerätty. Tässä

lopputyössä lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua ja väkivaltaa tarkastellaan perheväkivallan viitekehyksestä. Kaakisen ym. (2019) mukaan kaikki väkivalta ei päädy viranomaisten tietoon ja sitä kautta tilastoihin, minkä vuoksi kokonaisrikollisuuden ja turvallisuuden arviointiin tarvitaan myös kyselytutkimustietoa. Käytetyt tietolähteet voivat antaa lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta väkivallasta osin ristiriitaisen kuvan ja selittyä erilaisilla yhteiskuntaan ja sen muutokseen sidoksissa olevilla tekijöillä. Vuoden 2013 lapsiuhritutkimuksen mukaan suurin osa lapsista ja nuorista raportoi väkivaltakokemuksistaan jollekin, mutta vain pieni osa oli kertonut niistä viranomaisille (Fagerlund ym. 2014). Sen sijaan Kaakisen ym. (2019) mukaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvat väkivaltarikokset tulivat yhä useammin poliisin tietoon, mikä voi osittain selittyä lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuutta koskeneella lakimuutoksella, joka astui voimaan vuoden 2015 alussa, ja jota laajennettiin ja tarkennettiin vielä vuoden 2023 lakimuutoksella.

Tutkimusten mukaan kaikista useimmin väkivaltaa alaikäisiin kohdistavat heille tutut ihmiset ja läheiset. Lapsiuhritutkimuksen (2023) tulokset tukevat muiden viime vuosien selvitysten tapaan johtopäätöstä siitä, että lasten ja nuorten perheissä kokema väkivalta on yleistynyt merkittävästi vuoteen 2013 verrattuna. Kehityskulku on valitettava, sillä väkivallan nähtiin selvitysten mukaan vähentyneen aina vuoden 1988 ensimmäisestä lapsiuhritutkimuksesta 2010-luvulle asti. Tuoreimman lapsiuhritutkimuksen (2023) mukaan perheissä koetaan tällä hetkellä yleisimmin henkistä väkivaltaa, mutta yksittäiset vakavan väkivallan muodot ovat myös yleistyneet. Kuritusväkivallan käyttö on sen sijaan vähentynyt aina siitä asti, kun se kriminalisoitiin Suomessa vuonna 1984.

Lapsen oikeus suojeluun väkivallalta on lapsen tärkeimpiä oikeuksia. Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista (lastensuojelulaki 417/2007 2§) ja suojelemisesta sekä ruumiilliselta että henkiseltä

väkivallalta. Lisäksi myös lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle apua mahdollisimman varhain (terveydenhuoltolaki 1326/2010, VNA 338/2011, lastensuojelulaki 417/2007) (Hakulinen ym., 2020–2025, 188).

Vakavimmillaan väkivalta voi johtaa lapsella vakaviin ja pitkäkestoisiin psyykkisiin, fyysisiin ja sosiaalisiin seurauksiin, ja lapsen kehityksellinen haavoittuvuus tekee hänestä erityisen riippuvaisen aikuisten suojelusta. Ilmiön tunnistamisen ohella on ensiarvoisen tärkeää, että lasten ja perheiden parissa työskentelevillä ammattilaisilla, erityisesti lastensuojelun viranomaisilla, on riittävästi tietoa ja ymmärrystä lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijöistä ja suojaavista tekijöistä. Oikea-aikaisella puuttumisella voidaan parhaimmillaan saavuttaa hyötyjä niin yksittäisen lapsen suojelun, väkivallan pidempiaikaisten vaikutusten ennaltaehkäisyyn kuin laajemman yhteiskunnallisen hyvinvoinnin turvaamisen tasolla.

Väkivallan ja siinä tapahtuvien muutosten syiden selvittäminen edellyttääkin laajaa ja laadukasta tutkimustietoa. Väkivaltailmiön luonteen vuoksi tietopohjan tulee yhdistää eri hallinnonalojen ja moninaisten lähteiden tietoa. Kattava ja laadukas tietopohja on keskeinen tekijä kaikessa lapsiin ja nuoriin liittyvässä päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä (Kaakinen ym., 2024).

Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Tässä lopputyössä tarkastellaan, minkälaisia riskinarviointimenetelmiä suomalaisessa lastensuojelussa käytetään lapsen kaltoinkohtelun tunnistamiseksi, sekä suojelun tarpeen arvioimisen ja päätöksenteon tukena perheen sisäisissä väkivaltaepäilyissä. Työni on

kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoituksena on aiheeseen liittyvään kotimaiseen ja kansainväliseen tutkimukseen perehtyminen.

Alun perin suunnitelmani oli sisällyttää lopputyöhön myös aineistonkeruuosuus, missä riskinarvioinnin tunnettavuutta ja riskinarviointityökalujen tarpeita kartoitettaisiin myös lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kautta, mutta tämä ei kuitenkaan ollut ajankäytöllisesti ja lopputyön laajuus huomioiden mahdollista.

Sen lisäksi, että lopputyössäni on tarkoitus tutustua riskinarviointiin lastensuojelun päätöksenteon tukena, tämän lopputyön tavoitteena on myös tutkimuskirjallisuudesta esille nousevien tutkimustulosten ja teemojen peilaaminen omasta arkityöstä kumpuaviin havaintoihin. Sosiaalityöntekijänä pidän lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikköä näköalapaikkana siihen monialaiseen viranomaistoimintaan, missä lapsiin kohdistuvia rikosepäilyjä arvioidaan ja selvitetään (ajankohtaisesti) sekä väkivallan riskejä ja lapsen suojelun tarpeita arvioidaan (sekä ajankohtaisesti että tulevaisuutta ennakoiden).

Parhaimmillaan lopputyö voi toimia omassa työyksikössäni keskustelunavaajana sosiaalityöntekijöiden työnkuvaa, osaamista ja jatkokoulutustarpeita sekä yhteistyön muotoja erityisesti lastensuojelun suuntaan kehitettäessä.

Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsausta varten olen hakenut aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja artikkeleita poikkitieteellisesti sosiaalityön ja psykologian alalta. Kirjallisuushaut olen tehnyt käyttäen Google-Scholar hakupalvelua. Olen tehnyt aiheeseen liittyvää hakua lukuisilla erilaisilla hakusanoilla ja hakusanayhdistelmillä, joista keskeisimpiä lopputyössä esiteltyjen tutkimusten kannalta olivat näkemykseni mukaan ”lastensuojelu AND riskinarviointi AND kaltoinkohtelu”, ”lastensuojelu AND riskinarviointi AND menetelmät”, ”lastensuojelu AND päätöksenteko”

sekä "risk assessments (tools) AND child protection", " risk assessment AND child maltreatment", " decision making AND riskassessment AND child protection". Lopputyössäni pyrin esittelemään aiheeseen liittyvää viimeisimpää tutkimuskirjallisuutta esittelemällä tutkimuksia, jotka on julkaistu viimeisen viiden vuoden aikana. Aihetta käsittelevän suomalaisen tutkimuksen vähäisyyden vuoksi, olen nostanut kirjallisuuskatsaukseen myös joitakin vanhempia suomalaisia sosiaalityön tutkimuksia, mikäli ne ovat vaikuttaneet aiheen kannalta luotettavilta, laadukkailta ja tarpeeksi kattavilta, ja jotka vakuuttaneet lähteillään (esim. väitöskirjat). Myös kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta olen nostanut esille joitakin vanhempia tutkimuksia niiden tieteellisen merkittävyyden (esim. Munro 1999, Munro 2019) kannalta sekä siksi, että aiheeseen liittyvää tutkimusta oli löydettävissä kansainvälisesti enemmän ja pidemmältä aikajänteeltä kuin suomalaista tutkimusta. Tätä kautta olen pyrkinyt perehtymään tutkimusaiheeseen mahdollisimman kattavasti sekä tuomaan lopputyössäni esille myös päätöksenteon jatkumon, eli riskinarviointivälineiden kehittymisen sekä Suomessa että kansainvälisesti.

Riskinarvioinnin orientaatiot ja kehittyminen lastensuojelussa

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen (Huhtanen ym., 2025) mukaan kansainvälisissä vertailututkimuksissa eri maiden lastensuojelujärjestelmät on tapana jakaa karkeasti kahteen ryhmään, joiden sisällä Pohjoismaat sijoittuvat palveluperiaatetta, ja esimerkiksi Yhdysvallat, Englanti ja Irlanti, riskiperiaatetta toteuttaviin järjestelmiin. Molempia järjestelmiä yhdistää pyrkimys lapsen terveyteen ja turvallisuuteen kohdistuvien uhkien vähentämisestä, mutta lastensuojelujärjestelmien orientaatiot ja palvelujärjestelmät eroavat kuitenkin toisistaan muun muassa ennaltaehkäisyn ja tarjottavien palveluiden

suhteen. Selvityksen mukaan painopiste riskiperiaatetta toteuttavissa järjestelmissä on reaktiivisissa toimenpiteissä, jotka ovat mahdollisia asianomaisten henkilöiden suostumuksesta riippumatta, mutta kynnys pakon käyttämiselle on kuitenkin korkea (Huhtanen ym., 2025, 19).

Strukturoiduilla arviointivälineillä viitataan tutkimuksissa Petreliuksen (2016) mukaan eri tavoin rakennettuihin, lasta koskevaa tiedonkeruuta yhtenäistäviin lomakkeisiin, joita käyttämällä pyritään vähentämään arviointiprosessien välistä vaihtelua sekä työntekijöiden osaamiseen ja asenteisiin liittyvien subjektiivisten tekijöiden vaikutuksia arviointiin. Strukturoidulla arvioinnilla pyritään lapsen kohdistuvan riskitason määrittelyyn ja/tai toteennäytetyn kaltoinkohtelun toistumisriskin ennustamiseen (Petrelius, 2016, 134).

Diasin ym. (2024) artikkelin mukaan riskinarvionti nähdään olennaisena, jopa perustavanlaatuisena osa- ja osaamisalueena lastensuojelutyössä lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseksi. Kyse on Diasin ym. mukaan systemaattisesta tiedon keräämisestä- ja arvioimisesta, jonka avulla tunnistetaan riskin olemassaolo, tulevan riskin todennäköisyys ja sen vakavuus. Arvioinnin käytäntöjä koskevaa tutkimusta on tehty Suomessa lastensuojelun sosiaalityön tutkimusalalla varsin vähän. Kansainvälisesti lastensuojelun arviointiin- ja päätöksentekoon liittyvää tutkimusta löytyy enemmän ja pidemmältä ajalta; riskinarviointimenetelmiä on käytetty joissakin maissa Suomea yleisemmin ja strukturoidummin ja kuten edellä todetaan, riskinarvioinnin viitekehys on myös suomalaisen aiheeseen liittyvän tutkimuksen mukaan ollut näiden maiden lastensuojelujärjestelmissä vahvemmin esillä (Jaakkola, 2020; Leppäkoski ym., 2021; Petrelius, 2016; Ståhlberg, 2024).

Jaakkola (2020) kuvaa lapsen tilanteen arviointia lastensuojelun sosiaalityössä tarkastelevassa väitöskirjassaan suomalaisen arviointitutkimuksen kulkeneen hitaasti arviointiin kohdistuneita tarpeita toteavasta tutkimuksesta kohti tiedonmuodostuksen

kysymyksiä ja menetelmiä edistävää tutkimusorientaatiota. Jaakkola tuo esille, että kuinka kulttuuriset ja yhteiskunnalliset tekijät ovat vaikuttamassa arvioinnin tekemisen tapaan ja sisällöllisiin painotuksiin. Usein tutkimukset ovat käsitelleet muun muassa lasta koskevan päätöksenteon ja arvioinnin prosessia sekä lapsen osallisuutta arvioinnissa. Sen sijaan Jaakkolan mukaan erityisesti angloamerikkalainen tutkimus on kohdentunut siihen, miten arvioinnilla voidaan mahdollisimman tarkasti varmistaa lapsen olosuhteiden turvaaminen ja kaltoinkohtelun todennäköisyyden ja riskin ehkäisy. Tällä tarkoitetaan lapsen kohdistuvan riskin tai hänen turvallisuutensa uhkien todennäköisyyden ennustamista standardoitujen ja diagnostisten arviointimenetelmien avulla. Näyttöperustainen riskiarviointi pohjautuu empiiriseen tutkimustietoon ja mitattavaan ennustearvoon lapseen kohdistuvista riskitekijöistä (Jaakkola, 2020).

Eri riskinarviointimallien vaikuttavuudesta perheistä kerättyjen tietojen tulkinassa on käyty vuosien saatossa runsaasti kansainvälistä keskustelua. Kansainvälisessä keskustelussa esille on noussut kaksi toisistaan eroavaa tiedonkeruuta ja -arviointia edustavaa lähestymistapaa: kliiniseen päättelyyn perustuva arviointimenetelmä ja todennäköisyyksiä hyödyntävä, aktuaarinen arviointimenetelmä. Suomalaisessa lastensuojelussa orientaatio on ollut vahvasti kliinisessä lähestymistavassa, jossa arviota varten kootaan subjektiivisesti tärkeäksi koettua taustatietoa ja riskiä arvioidaan sekä kootun aineiston että kliinisen kokemuksen perusteella. Edellä mainittu, erityisesti angloamerikkalaisille maille tyypillinen ja sittemmin muuallakin huomiota saanut aktuaarinen lähestymistapa puolestaan perustuu isojen aineistojen pohjalta rakennettuihin tilastollisiin malleihin, ja jossa riskinarviointi on laskennallista ja perustuu pisteytykseen, jossa yksittäisille riskitekijöille asetetaan numeeriset painokertoimet (Leppäkoski ym., 2021). Van der Putin ym. (2017) meta-analyysin mukaan aktuaariset lähestymistavat tuottavat tarkempia ja luotettavampia ennusteita kuin kliiniset

lähestymistavat, vaikkei aktuaaristen menetelmien nähdä tutkimuksen mukaan soveltuvan sellaisinaan lastensuojelussa tehtävän arvioinnin työvälineiksi, vaan paras hyöty nähtiin saavutettavan, kun aktuaarisia riskinarviointimenetelmiä käytettiin päätöksenteon tukena, kliinisen harkinnan rinnalla.

Leppäkoski jne. (2021) nostavatkin esille, että kliiniselle ja aktuaariselle riskiarvioinnille vaihtoehtoinen tapa on strukturoitu kliininen arviointi, jossa riskiarviointi tehdään käymällä järjestelmällisesti läpi tutkimuskirjallisuuden merkitseviksi osoittamat riskitekijät. Tämän kaltainen menettelytapa auttaa välttämään vinoutuneen, valikoivan ja puutteellisen riskitekijöiden huomioon ottamisen ammattilaisten päätöksenteossa. Strukturoitu kliininen arviointi on myös puhtaasti laskennallista aktuaarista arviointia joustavampi menetelmä ja mahdollistaa paremmin lastensuojelun haastaville ja monimutkaisille asiakastapauksille tyypillisen tilannesidonnaisuuden huomioon ottamisen, sillä useimmat havaittavista riskitekijöistä ovat voimakkaasti riippuvaisia olosuhteista (Leppäkoski ym., 2021, 459). Suomessa monialaisena yhteistyönä kehitetty LASTA- yhteistyömalli lasta tai nuorta koskevan rikosepäilyn selvittämiseksi, sekä tätä prosessia varten kehitetty LASTA-taustatietolomake, sijoittuu toimintatavaltaan lähelle strukturoituja kliinisen riskiarvioinnin välineitä. Myös Van der Put ym. (2017) kirjoittavat meta-analyysissään kolmannen sukupolven riskinarviointivälineistä, joissa painopiste on siirtynyt pelkästä riskin ennustamisesta arviointiin, johon kuuluu myös näyttöperustaisuuden ohella se, mitä toimenpiteitä tarvitaan riskin hallitsemiseksi.

Riskinarviointimenetelmien vaikuttavuustutkimusta ei ole tehty Suomessa juuri lainkaan, lastensuojelutyön orientaatioiden oltua pitkään, ja osittain edelleenkin, toisaalla. Lapsiin kohdistuviin väkivaltaepäilytilanteisiin liittyvän suojelun tarpeen arviointiin ei ole olemassa Suomessa kansallista ohjeistusta, mikä aiheuttanee omalta osaltaan vaihtelua

siihen, miten lapsiin kohdistuvan väkivallan riskiä arvioidaan ja millaisiin toimenpiteisiin epäilyn herättyä ryhdytään (Pösö, 2010; Ståhlberg, 2024). Kirjallisuuskatsauksen perusteella myös kansainvälinen riskiarviomenetelmien käytettävyyteen liittyvä tutkimus on saanut osakseen kritiikkiä ja on jo (ainakin osittain) vanhentunutta.

Skivenesin ja Stenbergin (2015) artikkelissa tarkastellaan, miten kolmen eri maan (Norja, Englanti ja Yhdysvallat) työntekijät arvioivat 5-vuotiaan perheväkivallan uhriksi joutuneen lapsen riskiä tilanteessa, jossa maiden lastensuojelujärjestelmät ja lähestymistavat riskinarvioon eroavat jo lähtökohtaisesti toisistaan. Maiden välillä havaittiin tilastollisesti merkittävä ero, sillä suurin osa norjalaisista työntekijöistä arvioi riskin korkeaksi tai erittäin korkeaksi, kun taas englantilaisista ja amerikkalaisista työntekijöistä huomattavasti harvempi (noin kaksi kolmasosaa) teki saman arvion. Tutkimuksen mukaan näitä eroja voidaan kuitenkin selittää pääasiassa maiden lastensuojelujärjestelmien ominaispiirteillä, jotka lopulta määrittävätkin vahvasti myös sitä, millaisiin toimenpiteisiin lapsen suojelemiseksi ryhdytään. Sen sijaan maiden välillä ei havaittu merkittäviä eroja sen suhteen, mitä tekijöitä työntekijät pitivät merkityksellisinä riskinarvion kannalta perheväkivallan suhteen.

Jaakkolan (2020) tutkimuksen tuloksissa Suomessa lapsen tarpeiden ja hyvinvoinnin orientaatio oli vahvin lapsikeskeisen arvioinnin lähestymistavan selittäjä, mitä voi Jaakkolan mukaan tulkita suomalaisen lastensuojelun arvolähtökohdista käsin. Tutkimuksen tulokset lapsen riskitekijöiden huomioimisesta arvioinnissa osoittivat, että ne huomioidaan arvioinnissa vain vaihtelevasti. Jaakkola pohtiikin arvioinnin systemaattisuutta ja sitä, tulisiko suomalaisessa lastensuojelussa olla vahvemmin esillä myös lapsen riskejä painottava orientaatio (Jaakkola, 2020, 140).

Strukturoidut tiedonkeruu- ja arviointimenetelmät kansainvälisesti

Lastensuojelun riskinarvioinnin ja päätöksenteon pioneerina voidaan pitää Eileen Munroa, jonka tutkimukset ja julkaisut ovat vaikuttaneet merkittävästi lastensuojelun järjestelmien ja työtapojen kehittymiseen erityisesti Isossa-Britanniassa, mutta myös muualla maailmassa. Munro on tutkimuksissaan esittänyt kritiikkiä riskinarviointia kohtaan muun muassa sen rajallisuuteen ja mekaanisuuteen liittyen, vaikka näkeekin riskinarvioinnin keskeisenä osana lastensuojelun päätöksentekoa. Munro korostaa sosiaalityön ja lastensuojelun organisaation vastuuta sekä sitä, että lastensuojelun riskinarviointiin ja päätöksentekoon liittyy aina epävarmuutta. Munro puhuu systeemisen, lapsilähtöisen ja perheiden yksilölliset tilanteet huomioivan lähestymistavan puolesta, jossa myös sosiaalityöntekijän ammatilliselle kokemukselle ja intuitiolle on paikkansa strukturoitujen mittareiden rinnalla (Munro, 1999; Munro, 2019).

McNellanin ym. (2022) artikkelissa esitellään Yhdysvalloissa vuosina 1990–2021 lapsen pahoinpitelyepäilyn arvioinnin ja päätöksenteon tukena käytettyjä riskinarvioinnin menetelmiä (N=25). Katsauksen perusteella riskinarviointityökalujen käyttöön on suhtauduttava kriittisesti niiden vertailukelpoisuuteen ja luotettavuuteen liittyvien ongelmien takia. Lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun teorian sekä teknologian kehitys vaatii myös riskinarviointityökalujen jatkuvaa päivitystä ja tutkimusta niiden pätevyyden, luotettavuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi. Nämä seikat huomioiden riskinarviointia voitiin kuitenkin katsauksen mukaan pitää erittäin käyttökelpoisena menetelmänä lapsen kaltoinkohteluriskin tunnistamisessa ja objektiivisen päätöksenteon tukena.

Myös aiemmin esille nostettu Van der Putin ym. (2017) meta-analyysi, jossa tarkasteltiin eri riskinarviointivälineiden kykyä ennustaa lasten kaltoinkohtelua, pitää

tilastollisiin malleihin perustuvia ja systemaattisesti riskitekijät huomioivia riskinarviointivälineitä kliinisiä arviointeja luotettavampina, joskin tutkimuksen mukaan niidenkin ennustetarkkuuteen liittyi haasteita. Kaltoinkohtelun tunnistamisen arvioitiin olevan tarkempaa uusien tapausten kohdalla, kun taas väkivallan uusiutumisriskin ennustettavuuteen liittyi enemmän haasteita. Tutkimustulokset korostavat näin ollen perheväkivallan varhaisen havaitsemisen ja ennaltaehkäisyyn merkitystä. Myös Van der Putin tutkimus tuo esille, että riskinarviointivälineiden hyödyistä huolimatta parhaisiin tuloksiin kaltoinkohtelun tunnistamisessa päästään, kun aktuaarisia menetelmiä käytetään kliinisten arviointien rinnalla ja tukena.

Rosholm ym. (2024) ovat tutkineet huostaanottopäätöksiin liittyvää ennustavaa riskimallinnusta (PRM, Predictive Risk Models) sekä sosiaalityöntekijöiden kykyä tunnistaa kaltoinkohtelun riskissä olevia lapsia. Tutkimuksen aineistona oli Tanskan lastensuojelupalveluihin huhtikuun 2016-joulukuun 2017 välisenä aikana tulleet lastensuojeluilmoitukset (N=195 639). Tutkimuksen tavoitteena oli kehittää tilastollisiin menetelmiin perustuvia ennakoivia riskimalleja, joiden avulla pystyttäisiin taustatietojen perusteella erottelemaan aineistosta ne lapset, jotka ovat suurimassa riskissä tulla kaltoinkohdelluiksi sekä todennäköisimmin huostaanotetuiksi. Tanskassa on havaittu merkittäviä eroja siinä, miten lastensuojeluviranomaiset eri kunnissa luokittelevat saapuvia lastensuojeluilmoituksia niiden riskitason mukaan, ja miten näihin ilmoituksiin reagoidaan. Yhtenäisen luokittelujärjestelmän puuttuminen, johtaa tutkimuksen mukaan ammattilaisten harkintaan ja henkilökohtaiseen tulkintaan perustuviin toimintatapoihin. Vaikka nämä epäviralliset toimintatavat voivat tutkimuksen mukaan nopeuttaa ilmoituksiin reagoimista, ne myös lisäävät vaihtelua ja mahdollisesti epätasa-arvoa ilmoitusten käsittelyssä. Tutkimuksessa havaittiin, että riskimallien ennustetarkkuus oli korkea (AUC-ROC-arvo yli 87

%). Tutkimus osoitti, että ennakoivien riskimallien käytöllä voitaisiin parantaa ilmoitusten luokitteluun liittyvää epäjohtonmukaisuutta ja tunnistaa aineistoista korkean riskin ilmoitukset, jotka olisivat mahdollisesti muuten jätetty huomiotta, sekä tätä kautta parantaa myös lastensuojelun päätöksentekoprosessien laatua.

Haworthin ym. (2024) systemaattinen katsaus arvioi lasten laiminlyönnin tunnistamiseen ja arviointiin käytettäviä menetelmiä ja niiden soveltuvuutta lastensuojelun käytäntöihin. Tutkimuksen mukaan lasten pätevien, käyttökelpoisten ja luotettavien mittausvälineiden puute on merkittävä huolenaihe. Laajasta aineistosta huolimatta, vain kaksi työkalua (Child Neglect Index, CNI) ja (Maltreatment Classification System, MCS) katsottiin riittävän yksinkertaisiksi ja sosiaalityön käytäntöön soveltuviksi, vaikka näidenkin menetelmien validiteettiin ja käytettävyyteen liittyi haasteita. Tutkimuksen mukaan näyttöön perustuvan, validin ja luotettavan sekä sosiaalityön toimintaympäristöön suunnitellun työmenetelmän kehittäminen on tarpeenmukaista, ja parantaa todennäköisesti sosiaalityön arviointien tasoa.

Strukturoidut tiedonkeruu- ja arviointimenetelmät Suomessa

Ståhlberg ym. (2024, 90) toteavat ajankohtaisessa artikkelissaan, että lapsen suojelutarpeen arvioimisen tueksi väkivaltaepäilytilanteissa ei ole tällä hetkellä Suomessa käytettävissä erityisesti siihen kehitettyä menetelmällistä tukea, vaan arviointi perustuu sosiaalityöntekijöiden kliiniseen päättelyyn ja harkintaan. Myös muut suomalaiset aihetta käsittelevät tutkimukset ja artikkelit vahvistavat käsitystä siitä, ettei riskienarviointia lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseksi tehdä Suomessa strukturoidusti toisin kuin joissakin muissa Euroopan maissa, missä lastensuojelun käyttöön on kehitetty omat riskienarviointivälineet. Aaltion ym. 2023 artikkelissa todetaan, että suomalaisilta

sosiaalityöntekijöiltä kerättyjen kyselyjen perusteella arviointivälineitä tai menetelmiä käytetään harvoin.

Sen sijaan esimerkiksi aikuisten välisen lähisuhdeväkivallan riskinarvioita tehdään Suomessakin systemaattisemmin sekä poliisin että terveydenhuollon toimesta. Brandt on oikeuspsykologian erikoistumisopintojen lopputyönään (2019–2020) tehnyt kirjallisuuskatsauksen DASH-riskinarviointityökalun ennustekykyä käsittelevistä tutkimuksista sekä DASHin ennustekyvyn merkityksestä MARAK-toiminnalle aikuisten väliseen väkivaltaan liittyen. MARAK on myös lastensuojelun kentällä tunnettu riskinarviointimenetelmä, jonka yhteydessä tehdään arvokasta moniammatillista yhteistyötä ja tietojenvaihtoa eri viranomaisten välillä. MARAK-toiminnassa näkökulma on kuitenkin enemmän lähisuhdeväkivallan uhrin kokemuksissa ja auttamisessa, eikä lapsi ole näin ollen riskinarvion keskiössä.

Sthåhlberg ym. (2024) kirjoittavat artikkelissaan väkivallan kysymysten haastavuudesta ja niihin liittyvästä epävarmuudesta lastensuojelussa. Artikkelissa pohditaan, voitaisiinko lapsen suojelutarpeen arvioimisen tueksi väkivaltaepäilytilanteissa saada menetelmällistä tukea riskiarvioinnin välineitä hyödyntäen. Työvälineellä tarkoitetaan yksittäistä aineellista välinettä, kuten tarkistuslistaa, ja menetelmällä tätä laajempaa, esimerkiksi useamman välineen kokonaisuutta. Artikkelissa esitellään Suomessa eri viranomaistahojen käytössä olevia riskinarvioinnin välineitä ja menetelmiä kuten Turvassa-seulontalomake (riskitekijöiden kartoittaminen ja arviointi erotilanteessa), Lasta-taustatietokartoituslomake (poliisin esitutkinnan ja lapsen haastatteleminen koskevan päätöksenteon tuki) ja Suojassa-menetelmä (kartoitus- ja tukimenetelmä lähisuhdeväkivaltaa kokeneille lapsille ja vanhemmille) ja tarkastellaan tutkimuskirjallisuuteen peilaten, millaisilla elementeillä

näyttää olevan merkitystä erityisesti lastensuojelussa tehtävässä riskinarvioinnissa, kun tavoitteena on saada ymmärrys lapsen kokonaistilanteen turvallisuudesta.

Suomessa lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijöitä ja riskiarvioinnin nykytilaa tutkimustiedon valossa tarkastellaan myös muun muassa, Leppäkosken ym. (2021) artikkelissa, missä kuvataan myös Lasta-taustatietolomakkeen kehittämisprosessia ja erityisesti sen pohjana ollutta kartoittavaa kirjallisuuskatsausta tuloksineen. Lasta-lomake on Suomessa kehitetty ja suhteellisen laajasti käytössä oleva lasta ja perhettä koskevien taustatietojen keräämiseen tarkoitettu menetelmä, jonka käytön avulla pyritään yhtenäistämään toimintatapoja lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen selvittelyssä ja käsittelyssä. Lastalomakkeen käytössä on Suomessa alueellisia eroja ja painotuksia, riippuen siitä, millainen monialaisen viranomaisyhteistyön malli milläkin alueella on käytössä (Fadjukoff ym. 2023). Tässä lopputyössä ei käsitellä tarkemmin lasta-seula-mallien välisiä eroja, fokuksen ollessa itse lomakkeessa kaltoinkohtelun riskitekijöiden arviointiin käytettävänä työvälineenä.

Leppäkosken ym. (2021) mukaan kartoittavan kirjallisuuskatsauksen pohjalta kehitetyn Lasta-lomakkeen taustatiedot sisältävät rikos- ja lastensuojeluprosessiin sekä lapsen terveydentilaan ja kehitykseen liittyvät tiedot. Lomake sisältää kirjallisuuskatsauksessa esiin nousseita staattisia ja muuttumattomia väkivallan riskitekijöitä, kuten esimerkiksi lapsen aiempi pahoinpitelyhistoria. Näiden lisäksi lomake sisältää myös dynaamisia ja muuttuvia riskitekijöitä, kuten esimerkiksi vanhemman kokema psykososiaalinen stressi tai lapsen käytösongelmat. Tausta-ajatuksena on, että väkivalta on seurausta monenlaisista tekijöistä, ja mitä enemmän lapsella on tällaisia tekijöitä ympärillään, sitä herkemmin lapsi altistuu väkivallalle (Sthålborg ym., 2024, 92). Leppäkosken ym. (2021) mukaan Lasta -lomakkeen tarkoitus on ensisijaisesti palvella lapsen etua ja toimia viranomaisten välisessä yhteistyössä

strukturoituna tiedonkeruun menetelmänä sekä prosessin ja palveluohjauksen sujuvoittajana silloin, kun kyse on lapsen kaltoinkohteluun liittyvän rikosepäilyn selvittämisestä. Parhaimmillaan lomake tukee monialaista tiimiä sekä väkivallan riskin arvioimisessa että riskin vähentämiseen ja lapsen suojelun- ja hoidon tarpeeseen tähtäävien toimien kartoittamisessa.

Tähänastisen kokemuksen perusteella Lasta -lomake ja lisääntynyt viranomaisyhteistyö auttaa kohdentamaan rajalliset resurssit oikein, jolloin vahvaa puuttumista ja ripeää esitutkintaa vaativat vakavat väkivaltaepäilyt tunnistetaan nopeasti (Leppäkoski ym., 2021, 469). Tästä huolimatta sekä Leppäkosken että Ståhlbergin artikkelit tuovat esille, että väkivaltaepäilyjen yhteydessä kohdattavilla lapsilla ja perheillä on usein ongelmia, joiden selvittämisessä rikostutkinnalliset keinot ovat tehottomia. Väkivaltaepäily saattaa jäädä rikostutkinnassa epäselväksi, eivätkä lastensuojelu- ja rikosprosessi kulje enää epäilyn heräämisen jälkeen rinnakkain. Lapsen tilanteeseen saattaa silti liittyä lastensuojelun interventioita edellyttävää turvattomuutta, mikä on keskeinen huomio nimenomaan lastensuojelutyön arvioinnin ja päätöksenteon näkökulmasta. Lasta- lomake mielletään aiheeseen liittyvän tutkimuksen ja käytännön kokemuksen perusteella vahvasti rikosprosessin aikana käytettävissä olevaksi työvälineeksi, vaikka lastensuojelun rooli muun muassa kaltoinkohtelun tunnistamisessa, selvittämisessä ja työskentelyssä epäilyn heräämisen aikana ja sen jälkeen, sekä toisaalta myös niin sanottujen aiheettomien epäilyjen arvioimisessa, on lapsen ja perheen kannalta jopa keskeisempää ja juridisesti säädettyä. Keränen (2021) on oikeuspsykologian erikoistumisopintoihin liittyvässä lopputyössään tarkastellut, miten lastensuojelussa työskennellään lapsiin kohdistuvissa väkivaltaepäilyissä, jos rikosoikeudellista näyttöä lapseen kohdistuvasta väkivallasta ei saada. Keränen nostaa lopputyössään kirjallisuuskatsauksen ja sosiaalityöntekijöiden haastattelujen perusteella

esille kaltoinkohtelu epäilyyn liittyviä tilanteita, jotka näyttäytyvät lastensuojelutyön näkökulmasta haastavina. Keräsen mukaan tällaisia ovat esimerkiksi tilanteet, joissa lapsi peruu tai kieltää sosiaalityöntekijälle aiemmat kaltoinkohteluun viittaavat puheensa, lapsen toimintaa joudutaan hänen erityispiirteidensä vuoksi rajaamaan fyysisesti vanhempien toimesta ja lapsi kokee rajaamisen kaltoinkohteluna, vanhempi kieltäytyy yhteistyöstä ja tukitoimista rikostutkintaan liittyvän rajoituspäätöksen jälkeen, ilmiöön liittyy kulttuurisia аспекteja tai kyse on huoltoriitatilanteesta. Myös Ståhlberg nostaa omassa tutkimuksessaan esille, että väkivallan tunnistaminen ilman esimerkiksi jälkiä tai väkivaltakertomusta, on vaativaa, ja jää lastensuojelun vastuulle ilman tutkimuksellista ja menetelmällistä tukea.

Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä lopputyössä on tarkasteltu tutkimusperustaisten riskinarviointimenetelmien käyttöä ja kehittämistarpeita osana lastensuojelun päätöksentekoa lapsen kaltoinkohteluriskiä ja suojelun tarvetta arvioitaessa, sekä kansainvälisesti että Suomessa. Tutkimuskirjallisuuteen ja omasta arkityöstä kumpuaviin havaintoihin peilaten, lopputyössä on pohdittu myös, olisiko kliinisen strukturoidun arviointimenetelmän systemaattisempi käyttöönotto lastensuojelun riskinarvioinnin ja päätöksenteon tueksi mahdollista ja tarkoituksenmukaista suomalaisen sosiaalityön kentällä. Aihevalintaa ohjasi lisäksi ajatus siitä, että lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvää oikeuspsykologista tietoa voitaisiin soveltaa myös lastensuojelun asiantuntijuuden hyväksi muun muassa tiedonkäsittelyyn sekä hypoteesiajatteluun ja arviointi- ja päätöksentekoprosesseihin liittyvissä kysymyksissä. Näkemykseni mukaan oikeuspsykologisella osaamisella on edellä mainitun lisäksi merkittävä rooli myös lapsen kuulemisessa osana institutionaalista toimintaa, eli tilanteissa, joita lastensuojelun ammattilaiset kohtaavat työssään päivittäin lapsen ja perheen tilanteeseen

liittyviä huolia selvittäessään. Arvioitaessa esimerkiksi lapseen kohdistuvaa kaltoinkohteluriskiä ja suojelun tarvetta viranomaiskontekstista käsin, on tärkeää kiinnittää huomiota päätöksenteon, interventioiden ja eettisten kysymysten väliseen suhteeseen, sekä näiden tekijöiden soveltamisesta käytäntöön.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella vaikuttaa siltä, että riskinarviointi ja riskinarviointia varten kehitettyjen strukturoitujen työmenetelmien käyttö lastensuojelun päätöksenteon tukena lapsen kaltoinkohteluriskiä ja suojelun tarvetta arvioitaessa, on kansainvälisesti vaihtelevaa. Muun muassa lainsäädäntöön, organisaatioon ja kulttuuriin liittyvät tekijät vaikuttavat siihen, miten riskinarviointia lapsen ja perheen tilanteesta tehdään. Arviointia käsittelevässä kansainvälisessä tutkimuksessa pidetään tärkeänä lapsen kasvua ja kehitystä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä koskevan teoreettisen ja tutkimustiedon tuntemista sekä strukturoitujen, tutkimukseen perustuvien ja luotettavien arviointivälineiden käyttöä lastensuojelussa. Hyvin tärkeänä pidetään paitsi välineiden luotettavuutta, myös työntekijöiden riittävää kouluttamista välineiden käyttöön sekä arviointivälineiden huolellista implementointia, hallinnointia ja laadun valvontaa (Petrelius, 2016, 143). Myös suomalaisen sosiaalityön tutkimuksessa riskinarviointia painottava orientaatio on saanut viime vuosina aiempaa enemmän huomiota, kun puhutaan lapsiin kohdistuvan kaltoinkohtelun sekä siihen liittyvän suojelun tarpeen tunnistamisesta. Jaakkolan (2022) mukaan lapsen tilanteen arviointiin vaadittava kehittynyt asiantuntijuus saavutetaan työyhteisöjen ja organisaatioiden uudistuspyrkimysten kautta. Jo pelkästään systemaattisuuden lisäämisellä voitaisiin varmistaa arvioinnin tarkkuutta esimerkiksi niin, että kaikkien lasten ja perheiden kohdalla huomioitaisiin aina tietyt tekijät, kuten lapsen hyvinvoinnin uhkia kartoittavat kysymykset kaltoinkohtelusta tai vanhemman väkivaltaisuudesta (Jaakkola, 2022, 90)

Kirjallisuuskatsauksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että Suomessa tämä (riskinarviointiin liittyvä) lastensuojelun osa-alue on edelleen alikehittynyt, eikä luotettavia riskinarviointimenetelmiä tai -välineitä ole suomalaisen lastensuojelutyön kentällä vielä ainakaan järjestelmällisessä käytössä. Strukturoidut tiedonkeruu- ja arviointimenetelmät ja niiden luotettava käyttäminen sosiaalityön menetelmänä, vaatii myös kansainvälisen kirjallisuuden mukaan tarkempaa tutkimusta, vaikka monissa muissa maissa menetelmiä on hyödynnetty pidemmän aikaa ja ne on integroitu paremmin osaksi sosiaalityön käytäntöjä. Käyttökelpoisia ja lastensuojelutyön erityispiirteet huomioonottavia sekä samanaikaisesti tutkimusnäyttöön perustuvia, menetelmiä on kuitenkin myös kansainvälisestikin varsin vähän. Tutkimukset (Skivenes ym., 2015) vahvistavat kuitenkin käsitystä siitä, että yhteisten standardien luominen on mahdollista, mutta vaativat lisää tutkimusta.

Koska kotimaista tutkimusta riskinarviointimenetelmien hyödyntämisestä lastensuojelun arvioinnin ja päätöksen teon tukena lapsiin kohdistuvien kaltoinkohtelun ja suojelutarpeen kysymyksissä ei ole, on tässä lopputyössä aihetta tarkasteltu laajemmasta teoreettisesta viitekehyksestä käsin. Lamponen (2022) tutkii väitöskirjassaan kiireellisen sijoituksen päätöksentekoa sosiaalityöntekijöiden arkisena työnä ja työkäytäntöinä. Nostan Lamposen tutkimuksen esille, sillä lapsen suojelutarpeenarviointi ja kiireelliseen sijoitukseen liittyvä päätöksenteko liittyvät usein tiiviisti yhteen erityisesti lapsen kaltoinkohteluriskiін liittyvissä kysymyksissä. Lamposen tutkimus vahvistaa ymmärrystä siitä, että kiireellisen sijoituksen tilanteet ovat vaativia. Välitön vaara, joka on yksi kiireellisen sijoituksen kriteeri, on Lamposen mukaan tilannekohtaisesti tulkittua. Sosiaalityöntekijän on pystyttävä ottamaan huomioon laajasti erilaisia lapsen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja analysoitava niitä perusteellisesti. Päätöksenteko edellyttää tilannearviota, erilaisten vaihtoehtojen läpikäymistä ja päätöksen seurauksien ennakointia. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on päättää

niistä toimenpiteistä, joilla varmistetaan lapsen turvallisuus ja hyvinvointi käsillä olevassa hetkessä sekä pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna.

Kahneman (2011) esittelee päätöksentekoa käsittelevässä klassikkoteoksessaan *asiantuntijaintuitiota*, todeten sen olevan parhaimmillaan tehokas, mutta toisaalta myös helposti harhaanjohtava ja päättelyvirheisiin johtava päätöksenteon työkalu. Kahnemanin mukaan säännönmukaisten ja systemaattisten menetelmien avulla tehtyjä päätöksiä voidaan pitää intuitiiviseen arvioon perustuvia päätöksentekoprosesseja luotettavampina. Näkemykseni mukaan sosiaalityössä on kyse lähes aina intuition ja analyysin yhdistelmästä, jossa päätöksenteon tulisi olla analyttistä ja saada korkeintaan tukea intuitiosta. Myös Lamposen (2022) tutkimuksessa nostetaan esille tiedontyyppejä, joiden avulla sosiaalityöntekijät muodostavat arviointia. Tällaisia tiedontyyppejä ovat esimerkiksi faktatieto, intuitiivinen tieto tai kokemustieto. Lamposen mukaan lapsen sekä perheen olosuhteisiin ja riskitekijöihin liittyvä tiedon määrä vaihtelee ja tiedon prosessointi ja analyysi on monitasoista toimintaa ja tapahtuu monenlaisessa toimintaympäristössä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät huomioivat ja poissulkevat tietoa ja erityisesti kiireellisissä tilanteissa myös asiantuntijaintuitiolla on paikkansa osana arvioinnin- ja päätöksenteon prosesseja. Päätöksenteko kiireellisissä sijoituksissa näyttäytyykin vahvaa ammatillista asiantuntijuutta vaativana työtehtävänä (Lamponen, 2022, 47–53).

Kuten aiemmin kirjallisuuskatsausosiossa todetaan, on Suomessa käytössä oleva Lasta-taustatietolomake toiminnaltaan lähellä strukturoituja klinisen riskinarvioinninvälineitä (Leppäkoski ym., 2021). Lasta-seula-mallin mukainen toiminta ja toiminnan funktio sekä Lasta-lomakkeella tehtävä taustatietojen kerääminen on kuitenkin Fadjukoffin (2023) ym. mukaan valtakunnallisesti hyvin vaihtelevaa. HUS lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikön alueella järjestettävissä seulapalavereissa taustatietoja on kerätty

ja käsitelty useimmiten rikosepäilyyn liittyvien kysymysten arvioinnin tueksi, esitutkintaviranomaisten työtä helpottamaan, eikä niinkään monialaisen viranomaisneuvottelun kontekstissa, jossa rikosoikeudellisten kysymysten ohella myös lapsen kokonaistilannetta arvioidaan laajemmin. Fokuksen ollessa esitutkintaan liittyvissä kysymyksissä, asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot saattavat olla suppeammat ja luonteeltaan erityyppiset kuin lapsen kokonaistilanteen arvioimiseksi ja tarvittavien palveluiden suunnittelemiseksi, tarvittavat tiedot. Käytännöstä kumpuavan kokemuksen perusteella, on helppo yhtyä Ståhlbergin ym. (2024) ajatukseen siitä, että lasta-lomake voisi olla hyödyllinen riskinarvioinnin väline väkivallan kysymysten arvioimisessa ja toimia strukturoituna tiedonkeruuvälineenä muun arviointityön tukena myös lastensuojelun kentällä. Tällä hetkellä lomake ei kuitenkaan ole lastensuojelun käytössä, vaikka usein suuri osa lomakkeen avulla kerätystä tiedosta on lastensuojelun kontekstissa tuotettua tietoa (lapsen ja vanhemman tapaamiset, lastensuojeluilmoitukset, lastensuojelun koordinoima viranomaisyhteistyö jne.) tai tietoa, johon lastensuojelun viranomaisilla on lakiin perustuva tiedonsaantioikeus (esim. lapsen tai vanhemman terveystiedot, vanhemman rikosrekisteri) lapsen kokonaistilannetta ja suojelun tarvetta arvioitaessa.

Ståhlbergin ym. (2024) mukaan strukturoitu riskinarviointiväline tukee arviointityötä. Se tuo systemaattisuutta sen tarkastelemiseen, minkä verran lapsen tilanteeseen liittyy tekijöitä, joiden tutkimusperustaisesti tiedetään liittyvän turvalliseen tai turvattomaan vanhemmuuteen, myös silloin kun kyse on jostain muusta kuin kaltoinkohteluun liittyvästä huolesta. Tässä lopputyössä esitelty tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että lastensuojelutyö on erittäin vaativaa asiantuntijatyötä erityisesti tiedon muodostuksen ja analysoinnin suhteen, ja sosiaalityöntekijät tarvitsevat asiantuntijaintuition rinnalle työvälineitä, joiden käytön avulla voidaan vähentää päättelyvirheille altistumista. Näkemykseni mukaan

strukturoidun tiedonkeruun rinnalla oikeuspsykologista osaamista voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän ja järjestelmällisemmin myös lastensuojelun arviointi- ja päätöksentekotyön tukena. Hypoteesityöskentelystä voidaan saada tukea taustatietojen tarkasteluun ja analysoimiseen, mikä omalta osaltaan lisäisi tehtyjen arviointien ja johtopäätösten objektiivisuutta myös lastensuojelun kentällä. Koska lastensuojelutyö kuten kaikki sosiaalityö on ihmissuhdeperusteista ja työtä tehdään jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa, on tärkeää, että myös asiakkuuden aikana esimerkiksi lapsen tai perheen tapaamisissa kerätty lisätieto perustuisi tutkimusnäyttöön perustuvan haastattelumenetelmän (NICHD) käyttöön ja hallintaan. Toistaiseksi haastattelumenetelmä on järjestelmällisessä käytössä Suomessa vain osana poliisin ja lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikön tekemiä lapsen haastatteluja, mutta haastattelurungon periaatteiden vieminen osaksi lastensuojelun työmenetelmiä ja osaamista on kuitenkin ollut viime vuosina yhä enemmän keskustelussa (mm., Ståhlberg, 2022; Hyvärinen & Pösö, 2018). Strukturoidun tiedonkeruun (taustatiedot sekä haastattelumenetelmä) ja hypoteesiajattelun avulla on näkemykseni mukaan mahdollista päästä kohti sensitiivisempää, kaikkien osapuolten oikeusturvan huomioivaa ja eettisesti kestävämpää lastensuojelun (riskin)arviointia ja päätöksentekoa.

Tulevaisuutta ajatellen olisi mielenkiintoista pohtia, millaisessa roolissa lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikkö ja erityisesti yksikössä työskentelevät sosiaalityöntekijät voisivat olla strukturoidun tiedonkeruun, oikeuspsykologiassa käytettävien tutkimusperustaisten menetelmien ja selvittelevän haastattelun periaatteiden viemisessä lastensuojelun kentälle ja siellä tehtävän työn tueksi. Yksikön sosiaalityöntekijät ovat työhönsä sitoutuneet lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä lapsen haastattelemiseen liittyvän koulutuksen yhteydessä, mutta käytännön kokemuksen perusteella yksikköön suoraan

lastensuojelusta tulevien konsultaatioiden määrä on alueellamme melko vähäistä. Yhteistyötä lastensuojelun kanssa olisi mahdollista tiivistää edelleen ja esimerkiksi lastensuojelun konsultaatorakenteen kehittämisestä on käyty keskustelua. Sosiaalihuollossa lasten kanssa työskentelevien viranomaisten kenttä on laaja pitäen sisällään lastensuojelun ohella myös perhesosiaalityön, sijaishuollon, perheoikeudelliset palvelut jne., joissa kaikissa kohdataan ja selvitetään lapsen kaltoinkohteluun liittyviä kysymyksiä. Jatkossa tarkasteluun olisi tärkeää ottaa myös dokumentointiin liittyvät teemat, sillä kirjaaminen on yksi lastensuojelun merkittävimmistä työvälineistä ja osa kaikkia lastensuojelun työvaiheita. Lastensuojelun käsikirjan mukaan dokumentoinnin on tarkoitus ohjata työntekijää lastensuojelulain mukaisissa työprosesseissa sekä päätöksenteossa. Huolellisella dokumentoinnilla on myös keskeinen rooli asiaan osallisten, etenkin asiakkaan, oikeusturvan toteutumisessa ja valvonnassa. Yksikössä sosiaalityöntekijät keräävät ja käyvät läpi lähestulkoon jokaisen yksikköön ohjautuvan lapsen lastensuojelun taustatiedot. Lisäksi sosiaalityöntekijät osallistuvat osana työryhmää myös lapsen kertoman luotettavuuteen liittyvän asiantuntijalausunnon laatimiseen. Aivan kuten yksikön lausunnotityössä tutkimusjakson aikana muodostetut hypoteesit tulee testata, myös lastensuojelun dokumentoinnissa on tärkeää, että argumentit ja oma päätöksenteon prosessi tulee aukikirjoitetuksi läpinäkyvästi ja perustellusti. Sen lisäksi että yksikön sosiaalityöntekijöiden osaamista voitaisiin mahdollisesti hyödyntää huolelliseen dokumentointiin liittyvissä kysymyksissä, on yksikön sosiaalityöntekijöillä roolinsa vuoksi erityisosaamista ja laintuntemusta niin lastensuojeluun, esitutkinta- ja oikeusprosessiin, edunvalvontaan kuin hoitoon ja tukeen liittyvissä teemoissa. HUS lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikössä on pohdittu ja käyty alustavaa keskustelua erään hyvinvointialueen lastensuojelun toimipisteen kanssa yksikön ja lastensuojelun välisestä työnkierrosta, jossa yksikön sosiaalityöntekijöiden

asiantuntemusta voitaisiin ”valjastaa” lastensuojelun hyväksi jalkautumalla lastensuojelun toimistolle ja arkeen. Samankaltaisia työnkiertoja yksikön ja poliisin välillä on toteutettu HUS:ssa jo usean vuoden ajan. Vaikka yksikön asiakkuuteen tullaan vain poliisin tai syyttäjän tutkinta-apupyyntöön perusteella, olisi myös lastensuojelulle sekä muille sosiaaliviranomaisille tarjottavan konsultaatiotuen oltava saatavilla helposti, oikea-aikaisesti ja siten, että se palvelisi konkreettisesti lastensuojelun kiireistä arkea ja ulottuisi tarvittaessa myös niihin asiakastapauksiin, joissa esitutkintakynnys ei ole ylittynyt tai näyttöä rikoksesta ei ole ollut saatavilla.

Viime vuosina kotimaisissa lastensuojeluun liittyvissä tutkimuksissa sekä lastensuojelun asiantuntijuuteen liittyvässä ammatillisessa keskustelussa on nostettu esille vaikuttavuustutkimuksen ja empiirisen tutkimuksen tarpeita laadullisen tutkimuksen rinnalle. Viimeisimmät, vuoden 2024 lastensuojelun 60. asiantuntijapäivät keskittyivät arvioimaan suomalaisen lastensuojelujärjestelmän vaikuttavuutta eri näkökulmista. Viesti on selkeä ja yhtenäinen myös tutkimuksessa esille nostettujen tarpeiden kanssa: Lastensuojelua on johdettava tiedolla ja sen vaikuttavuutta tulee arvioida yhteisillä mittareilla sekä keräämällä vertailukelpoista seurantatietoa. Eri orientaatioiden ei tarvitse olla toisiaan poissulkevia, lapsikeskeisyys ja näyttöperusteinen tutkimustieto voivat, ja niiden kuuluu toimia rinnakkain, toistensa tukena.

Käytetyistä menetelmistä huolimatta lastensuojelun arviointi- ja päätöksentekoprosesseihin liittyy aina epävarmuutta ja tulkinnallisuutta. Tutkimuskirjallisuus tukee kuitenkin käsitystä siitä, että jaettu ymmärrys väkivallan riskitekijöistä on mahdollista saavuttaa. Lastensuojelun menetelmiä ja menetelmäosaamista kehittämällä ja standardisoimalla on mahdollista edistää pyrkimystä kohti entistä laadukkaampaa ja sekä juridisesti että eettisesti kestävämpää lastensuojelutyötä, sekä kohottaa alan arvostusta

yleisesti. Tutkittuun tietoon perustuvat ja strukturoidut toimintatavat voivat parhaimmillaan vähentää lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kokemaa epävarmuutta ja lisätä hallinnan tunnetta, millä puolestaan voi olla myönteisiä vaikutuksia myös työssäjaksamiseen.

Lähteet

Aaltio, E., & Eriksson, P. (2023). Sijaishuollon mustaa laatikkoa ryhdytty avaamaan vaikuttavuuden ja laadun arvioimiseksi.

Aaltio, E., & Isokuortti, N. (2024). Uusien interventioiden tutkimusperustainen kehittäminen ja arviointi lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityössä. *Teoksessa Johanna Kiili & Anne-Mari Jaakola & Merja Anis & Tuuli Lamponen & Elina Stenvall (toim.) Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus, 245–259.*

Brandt, J., DASH-Riskiarvioinnin ennustekyky ja sen merkitys MARAK-toiminnalle.

Dias, D., Nunes, R., Coelho, J., Martinho, G., & Santos, A. (2024). Optimizing child protection systems: A systematic review of the literature on risk assessment practices. *Children and Youth Services Review, 107876.*

Fadjukoff, M., Hautamäki, S., Hakala, V., & Ellonen, N. (2023). Lasta-seula-malli lapsiin kohdistuvan väkivallan rikosepäilyjen selvittämisen välineenä.

Fagerlund, M., Peltola, M., Kääriäinen, J., Ellonen, N., & Sariola, H. (2014). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013: lapsiuhritutkimuksen tuloksia.

Haworth, S., Schaub, J., Kidney, E., & Montgomery, P. (2024). A systematic review of measures of child neglect. *Research on Social Work Practice, 34*(1), 17–40.

Huhtanen, R. (2025). Lapsen huostaanottoa ja kiireellistä sijoitusta koskeva päätöksenteko- ja muutoksenhakujärjestelmä: Oikeudellinen arviointi.

Hyvärinen, S., & Pösö, T. (2018). Lasten haastattelu lastensuojelussa. *Jyväskylä: PS-kustannus*.

Jaakola, A. M. (2020). *Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä* (Doctoral dissertation, Itä-Suomen yliopisto).

Jaakola, A. M. (2022). Lapsen tilanteen arvioinnin tekemisen tavat lastensuojelussa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 30(1), 87–91.

Korpilahti, U., Kettunen, H., Nuotio, E., Jokela, S., Nummi, V. M., & Lillsunde, P. (2019). Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. *1236–2050*.

Kaakinen, M., Malja, M., Korpilahti, U., Pollari, K., Iivonen, E., Mielityinen, L., & Järvinen, S. (2024). Väkivallattoman lapsuuden turvaamiseen tarvitaan vahva tietopohja.

Lamponen, T. (2022). Kiireellisen sijoituksen päätöksenteko lastensuojelun sosiaalityöntekijän työnä.

Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.

Leppäkoski, T., Laajasalo, T., Mäkelä, J., Rajala, R., & Paavilainen, E. (2021). Askeleita kohti lapsiin kohdistuvan väkivallan riskiarvioinnin työkalua–kartoittava katsaus lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijöistä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 58(4).

McNellan, C. R., Gibbs, D. J., Knobel, A. S., & Putnam-Hornstein, E. (2022). The evidence base for risk assessment tools used in US child protection investigations: A systematic scoping review. *Child Abuse & Neglect*, 134, 105887.

Mielityinen, L., Hautamäki, S., Hakala, V., Fagerlund, M., & Ellonen, N. (2023). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022: Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022.

Munro, E. (1999). Common errors of reasoning in child protection work. *Child abuse & neglect*, 23(8), 745–758.

Munro, E. (2019). Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. *Child & Family Social Work*, 24(1), 123–130.

Petrelus, P., Tulensalo, H., Jaakola, A. M., & Hietamäki, J. (2016). Kohti lapsikeskeistä ja kokonaisvaltaista lapsen tilanteen ja tuen tarpeiden arviointia. *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi*, 5.

Petrelus, P. (2016). Lastensuojelun lapsi- ja perhekohtaisen arvioinnin kansainvälinen tutkimus. *Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi*, 132.

Pösö, Tarja 2010: Havaintoja lastensuojelun institutionaalisesta rajasta. *Janus* 18 (4), 324–336.

Rosholm, M., Bodilsen, S. T., Michel, B., & Nielsen, A. S. (2024). Predictive risk modeling for child maltreatment detection and enhanced decision-making: Evidence from Danish administrative data. *PLoS one*, 19(7), e0305974.

Skivenes, M., & Stenberg, H. (2015). Risk assessment and domestic violence—how do child welfare workers in three countries assess and substantiate the risk level of a 5-year-old girl. *Child & Family Social Work*, 20(4), 424–436.

Stolt, S., & Laajasalo, T. (2023). Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden toiminta ja toiminnan periaatteet Suomessa.

Ståhlberg, M. (2022). Lastensuojelun sosiaalityö ja lapsiin kohdistuva väkivalta: Pilottikoulutuksen kokemuksia ja osaamistarpeiden analyysi tutkimustiedon valossa.

Ståhlberg, M. (2024). Selvitys lapsen suojelutarpeen arviointikäytännöistä epäiltäessä lapseen kohdistuvaa väkivaltaa.

Ståhlberg, M., Svetloff, M., Vaitomaa, J., & Yliruka, L. (2024). Väkivallan kysymysten haastavuus lastensuojelussa—apua riskinarvioinnin välineestä?

Van Der Put, C. E., Gubbels, J., & Assink, M. (2019). Predicting domestic violence: A meta-analysis on the predictive validity of risk assessment tools. *Aggression and Violent Behavior, 47*, 100-116.

Muut lähteet:

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja> (viitattu 11.4.2025)